

Anlatım bozukluğu cümlelerin anlamını ya da yapısını bozan yanlışlıklardır.

Özne-Yüklem Uyumsuzluğu

Anlatım bozukluklarından özne-yüklem uyumsuzluğunu üç başlıkta ele alabiliriz.

Kişi Bakımdan Uyumsuzluk: Öznede birinci kişi (ben-biz) yanında ikinci kişi (sen-siz) veya üçüncü kişi (o-onlar) varsa yüklem birinci çoğul kişi olur.

- Şiiri Ayşe, Sude ve ben okuduk.
- Sen, ben ve Ozan aynı takımdayız.

Tekillik-Çoğulluk Bakımından Uyumsuzluk: Özne, insan dışında çoğul bir varlıksa yüklem tekil olmalıdır. Özne, çoğul bir insansa yüklem tekil veya çoğul olabilir.

- Kuşlar göç ediyor.
- Çocuklar şimdi okuldadırlar.
- Çocuklar şimdi okuldadır.

Olumluluk-Olumsuzluk Bakımından Uyumsuzluk: Özne olumlu ise yüklem olumlu, özne olumsuzsa yüklem de olumsuz olmalıdır.

- Hepimiz oyun oynamaktan hoşlanıyoruz.
- Hiç kimse kaybetmek istemez.

Öge Eksikliği

Anlatım bozukluklarında öge eksikliğini beş başlıkta inceleyebiliriz. Bu tür anlatım bozuklukları genellikle birden çok yüklemi ya da bağlacı bulunan cümlelerde görülür.

Özne Eksikliği

- Kimse yazı yazmak istemiyor, kitap okuyor. ⇒ Yanlış
- Kimse yazı yazmak istemiyor, herkes kitap okuyor. ⇒ Doğru
- Duvarları boyadık, çok güzel görünüyor. ⇒ Yanlış
- Duvarları boyadık, duvarlar çok güzel görünüyor. ⇒ Doğru

Yüklem Eksikliği

- Yaz mevsimini çok, kış mevsimini hiç sevmem. ⇒ Yanlış
- Yaz mevsimini çok severim, kış mevsimini hiç sevmem. ⇒ Doğru
- Ayşe masal, ben de roman okuyorum. ⇒ Yanlış
- Ayşe masal okuyor, ben de roman okuyorum. ⇒ Doğru

Nesne Eksikliği

- Ne zaman memleketimden uzak kalsam hemen özlerim. ⇒ Yanlış
- Ne zaman memleketimden uzak kalsam memleketimi hemen özlerim. ⇒ Doğru
- Zeynep yarışmaya katıldı ve kazandı. ⇒ Yanlış
- Zeynep yarışmaya katıldı ve yarışmayı kazandı. ⇒ Doğru

Yer Tamlayıcısı Eksikliği

- Buraya yeni gelmişti ama hemen gitmek istiyordu. ⇒ Yanlış
- Buraya yeni gelmişti ama buradan hemen gitmek istiyordu. ⇒ Doğru
- Bizi önemser ve saygı duyardı. ⇒ Yanlış
- Bizi önemser ve bize saygı duyardı. ⇒ Doğru

Zarf Tamlayıcısı Eksikliği

- Bu sıralar onu görmek ve konuşmak istiyorum. ⇒ Yanlış
- Bu sıralar onu görmek ve onunla konuşmak istiyorum. ⇒ Doğru
- Her gün ders çalıştı, pes etmedi. ⇒ Yanlış
- Her gün ders çalıştı, hiçbir zaman pes etmedi. ⇒ Doğru

Çatı Uyumsuzluğu

Temel cümlelerin yüklemi ile yan cümlelerin yüklemi uyumlu olmalıdır. İkisi birlikte ya etken ya da edilgen olmalıdır.

- İzin alıp bahçeye çıkılacak. ⇒ Yanlış
- İzin alıp bahçeye çıkacaktı. (etken) ⇒ Doğru
- İzin alınıp bahçeye çıkılacaktı. (edilgen) ⇒ Doğru

Tamlama Yanlışlıkları

Tamlama yanlışlıkları anlatım bozukluğuna yol açar.

- Çocuklar gülmesi için mutlu olması gerekir. ⇒ Yanlış (Tamlayan ekinin eksikliği)
- Çocukların gülmesi için mutlu olması gerekir. ⇒ Doğru
- Kulübün başkan ve kaptanı basına açıklama yaptı. ⇒ Yanlış (Tamlanan ekinin eksikliği)
- Kulübün başkan ve kaptanı basına açıklama yaptı. ⇒ Doğru
- Birçok seneler geçti, dönen yok seferinden. ⇒ Yanlış (Sıfat tamlamasındaki çoğul ekinin yanlışlığı)
- Birçok sene geçti, dönen yok seferinden. ⇒ Doğru
- Okullarda sosyal ve okuma becerisi geliştirilmelidir. ⇒ Yanlış (Tamlayan-tamlanan uyumsuzluğu)
- Okullarda sosyal beceri ve okuma becerisi geliştirilmelidir. ⇒ Doğru

Ek Eylem Yanlışlığı

Ek eylemin gerektiği yerde kullanılmaması anlatım bozukluğuna yol açar.

- Gözleri kahverengi, saçları siyah değildi. ⇒ Yanlış
- Gözleri kahverengi idi, saçları siyah değildi. ⇒ Doğru
- O yıllarda ben on yaşında, teyzem ise yirmi yaşındaydı. ⇒ Yanlış
- O yıllarda ben on yaşında idim, teyzem ise yirmi yaşındaydı. ⇒ Doğru

Bağlaç Yanlışlığı

Bir cümlede bağlacın gereksiz kullanılması veya anlamına uygun kullanılmaması anlatım bozukluğuna yol açar.

- Çok ders çalışıyor fakat etütlerini ihmal etmiyor. ⇒ Yanlış
- Çok ders çalışıyor ve etütlerini ihmal etmiyor. ⇒ Doğru
- Bu dünya ne sana ne bana kalmaz. ⇒ Yanlış
- Bu dünya ne sana ne bana kalır. ⇒ Doğru

Ek Yanlışlığı

Cümlede bulunan eklerin yanlış kullanımı anlatım bozukluğuna yol açar.

- Kitap okumasını severim. ⇒ Yanlış
- Kitap okumayı severim. ⇒ Doğru
- Ayşe araba sürmesini çok iyi biliyor. ⇒ Yanlış
- Ayşe araba sürmeyi çok iyi biliyor. ⇒ Doğru